

Poznań, 8.01.2023 r.

Dr hab. Mirosław Skarżyński
Zakład Bezpieczeństwa i Obronności
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Ocena

osiągnięcia naukowego, aktywności i dorobku dr Eweliny Kochanek
ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk
społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie

I. Podstawa opracowania recenzji.

Podstawą formalną sporządzenia oceny osiągnięcia naukowego, aktywności i dorobku jest Uchwała Rady Dyscypliny Naukowej „Nauki o Bezpieczeństwie” Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego Nr 28/RDN NoB/2022 z dnia 30 marca 2022 r. w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego dr Eweliny KOCHANEK i wyznaczenia mnie na recenzenta przez Radę Doskonałości Naukowej do jej składu.

II. Charakterystyka sylwetki naukowej kandydata.

Kandydatka ukończyła studia na Uniwersytecie Szczecińskim (US), Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług uzyskując tytuł magistra w 2005 r., lecz nie podała z jakiej dziedziny i zakresu. Wynika z powyższego, że Kandydatka nie posiadała wykształcenia zgodnego z pierwszą pracą zawodową oraz późniejszymi zainteresowaniami i osiągnięciami naukowymi (bezpieczeństwo, obronność, logistyka, energetyka). Po ukończeniu studiów cywilnych pracowała przez 7 lat na stanowisku asystenta Szefa BBN, a następnie rzeczoznawcy w Gabinetie Szefa BBN. Dokładnie nie sprecyzowała czym zajmowała się w tym okresie, oprócz ogólnikowego stwierdzenia, że było to wiele przedsięwzięć krajowych (organizacja dwóch konferencji, udział w tworzeniu ustawy o zarządzaniu kryzysowym z 26 kwietnia 2007 r., strategii bezpieczeństwa narodowego z 2007 r., programu nauczania bezpieczeństwa narodowego – 2007 r.) oraz międzynarodowych. W tym miejscu należy zaznaczyć, że

realizacja tych ważnych zamierzeń odbyła się tuż po ukończeniu przez Nią studiów i były to działania w sferze teoretycznej, jak i praktycznej, głównie administracyjnej (organizacja zaplecza technicznego, pełnienie funkcji przewodnika), a nie doświadczalnej. W tym okresie ukończyła kurs dyplomatyczny zorganizowany przez Akademię Dyplomatyczną MSZ. Równolegle była słuchaczką niestacjonarnych studiów III° prowadzonych na Wydziale Strategiczno-Obronnym Akademii Obrony Narodowej w Warszawie w latach 2006-2010. Zgodnie z informacjami zawartymi w *Autoreferacie* (s. 1), Kandydatka 26 października 2010 r. uzyskała stopień doktora nauk wojskowych w specjalności logistyka nadany uchwałą Rady Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Strategia sektora energetycznego Polski a bezpieczeństwo państwa” (promotor: prof. dr hab. Janusz Płaczek).

W latach 2011-2013 Kandydatka pracowała na stanowisku adiunkta w Katedrze Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wydziału Nauk Humanistycznych Szczecińskiej Szkoły Wyższej Collegium Balticum. Od 2012 r. zajmuje stanowisko adiunkta najpierw w Katedrze Badań nad Konfliktami i Pokojem na Wydziale Humanistycznym, a od 2016 r. pracuje w Instytucie Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie, Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Szczecińskiego.

Podsumowując: Kandydatka spełnia wymagania ustawowe, bowiem zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 1 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2022 poz. 574): „Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która posiada stopień doktora”.

III. Ocena osiągnięcia naukowego.

Kandydatka w *Autoreferacie* (Szczecin, 18 października 2021 r.), wskazała osiągnięcie wynikające „z art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2013 r. [powinno być 2003 r.] o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 ze zm.)” nieobowiązującej od 1 października 2018 roku.

Biorąc pod uwagę obowiązujące prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, ocenę osiągnięcia naukowego Kandydatki dokonano na podstawie art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a Ustawy wspomnianej w pkt. II mojej oceny. Wskazany przez Kandydatkę osiągnięciem naukowym jest monografia: Ewelina Kochanek, *Wielowymiarowość interesów energetycznych w dobie transformacji systemowej*, Wydawca: Wojskowa Akademia Techniczna (ujęty w Wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe stanowiącym załącznik do komunikatu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2021 r., Lp. 594), Warszawa 2021.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej (Dz. U. 2019, poz. 392), § 10, ust. 1, pkt 1 monografią naukową jest recenzowana publikacja książkowa „przedstawiająca określone zagadnienie naukowe”, a więc sprecyzowane oraz dokładnie, co szczególnie służy rozwojowi systemów bezpieczeństwa. W przypadku ocenianej pracy jest to „wielowymiarowość”, czyli wiele bliżej nieokreślonych aspektów, w których Kandydatka zamierza rozpatrywać interesy energetyczne tj. sprawy do załatwienia lub przedsięwzięcia przynoszące korzyści w wybranej branży. Niesprecyzowany też jest końcowy człon tytułu brzmiący „transformacja systemowa”, która może być ustrojową, gospodarczą, społeczną itd. Wynika z tego, że tytuł pracy nie odpowiada rekomendowanym wymogom, które spełniać powinny monografie naukowe sytuowane w obszarze badawczym nauk o bezpieczeństwie, a także nie nawiązuje literalnie do problematyki bezpieczeństwa energetycznego.

Monografia mająca wg Kandydatki charakter teoretyczny (*Autoreferat*, s. 10), składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, spisu: wykresów, map, rysunków, tabel oraz bibliografii. Liczy 230 stron. Zawiera 4 mapy, 5 rysunków, 12 wykresów, 5 tabel. Układ monografii nie jest przejrzysty. Jej treść podzielono na cztery części, które nie stanowią spójnego ciągu rozważań odnoszącego się do bezpieczeństwa jako dyscypliny naukowej.

We wstępie pracy Kandydatka poświęciła jeden akapit (trzy zdania) bezpieczeństwu energetycznemu. Znacznie większą uwagę zwróciła kolejno na rolę energii, globalny system energetyczny i transformację energetyczną. „Autorka próbuje odpowiedzieć na pytanie czy transformacja energetyczna ma służyć wyłącznie ochronie klimatu oraz jak wielki jest wpływ wykorzystywania surowców energetycznych i głoszonych postulatów klimatycznych do osiągnięcia celów politycznych i gospodarczych”. „Przedmiotem badań są interesy energetyczne znaczących aktorów globalnej sceny politycznej, zarówno dotychczasowych importerów paliw kopalnych, jak i ich producentów, w kontekście ich wpływu na gospodarki pozostałych państw” (s. 6-7). Przestrzenią badawczą jest obszar Unii Europejskiej oraz Stanów Zjednoczonych, Rosji, krajów OPEC i Chin. Zakres rozważań to głównie czasy współczesne. „Zamierzeniem Autorki jest próba ukazania złożonego procesu zależności energetycznych, zakamuflowanych interesów energetycznych i ich wpływu na politykę zagraniczną państw, zwłaszcza tych o mniejszym potencjale gospodarczym” (s. 7). Pod względem metodycznym praca nie spełnia wymagań stawianych przed monografiami aspirującymi do miana habilitacyjnych w obszarze nauk społecznych, ponieważ nie zawiera umiejscowionych w określonym porządku wszystkich elementów procesu badawczego – pominięto: cel badań, cele szczegółowe, problemy szczegółowe, hipotezę główną oraz szczegółowe, metody, techniki i

narzędzia badawcze. Ponadto wydzielone przez Kandydatkę elementy procesu badawczego obejmują problematykę z zakresu politologii, stosunków międzynarodowych, europeistyki, ekonomii, ekologii, a nie bezpieczeństwa.

Kandydatka podjęła próbę uzupełnienia powyższych braków w *Autoreferacie* (s. 5-8) formułując główny problem badawczy, 6 szczegółowych problemów badawczych, cel badań oraz główną hipotezę badawczą, a także przedstawiając metody badawcze użyte w pracy, takie jak: analiza i krytyka literatury, analiza instytucjonalno-prawna, metoda segmentacji, ekstrakcji, synteza, analiza porównawcza, uogólnienie i wnioskowanie. Jednak monografię naukową przygotowuje się realizując kolejne etapy procesu badawczego, a nie uzupełnia się braków po jej wydaniu. Ponadto autoreferat nie jest suplementem do monografii habilitacyjnej, lecz jest wyłącznie sprawozdaniem autora z zakończonej pracy naukowej. Zatem zamieszczenie w autoreferacie treści, które nie występują w monografii uważam za niewłaściwe, ponieważ przedstawiają obraz wybranych części osiągnięcia naukowego podlegającego ocenie przez recenzenta niezgodnie ze stanem faktycznym.

Pierwszy rozdział pracy: „Współczesny krajobraz energetyczny” rozpoczyna podrozdział „Teoretyczne ujęcie bezpieczeństwa energetycznego”, który został oparty (z wyjątkiem jednej pozycji) na monografiach, rozdziałach z wydawnictw zbiorowych i artykułach opublikowanych do 2008 r., czyli przed obroną pracy doktorskiej w 2010 roku! W kolejnym tj. 1.2. przedstawiono światowe zasoby surowców energetycznych, co rozpatrywane jest w ramach geografii społeczno-ekonomicznej. Podrozdział 1.3. „Kluczowe problemy bezpieczeństwa energetycznego” obejmuje różne kwestie, bo dotyczące dostaw, złóż, infrastruktury krytycznej, systemów energetycznych. W liczącym tylko dwie strony paragrafie 1.3.1. „Zagrożenie terroryzmem morskim”, Kandydatka zgrupowała kwestie dotyczące terroryzmu, a także piractwa, wojny tankowców podczas wojny iracko-irańskiej i sabotażu, co jest błędem, ponieważ powinny być one rozpatrzone odrębnie. W kolejnym przedstawiła wybrane przejawy rywalizacji o złoża surowców energetycznych. Píše na jego końcu, że A.T. Mahan „uważa, że rzeczywistą kontrolę nad światem i jego zasobami ma ten, kto panuje na morzach i oceanach”, w kontekście szansy Rosji na zdobycie nowych źródeł zasobów energetycznych i zbudowania potęgi morskiej. Wspomniany zmarł w 1914 r., a pozyskanie np. lotniskowców uderzeniowych z napędem jądrowym przez flotę rosyjską będących wyznacznikiem tej potęgi na oceanach nawet w teorii jest iluzoryczne. Paragraf 1.3.3. zakończyła podsumowaniem, które dotyczy poprzedniego paragrafu, bowiem syntezuje walkę o surowce energetyczne. Paragraf 1.3.4. obejmuje problematykę od „zwisów” przewodów roboczych elektroenergetycznych linii napowietrznych powodowanych wysoką temperaturą

powietrza, przez trzęsienie ziemi, które wywołało tsunami i doprowadziło do awarii technicznej w elektrowni jądrowej Fukushima do globalnego podnoszenia się poziomu mórz i oceanów o 20 cm od 1980 roku. W ostatnim paragrafie poświęciła uwagę wzrostom cen energii i paliw oraz ich wpływie na przemysł i siłę nabywczą gospodarstw domowych. Po przedstawieniu ubóstwa energetycznego, skupiła się na związanym z nim smogu. Cechą tego rozdziału jest wybiórcze zamieszczanie różnych informacji, których omówienie nie układa się we wnikliwy tok wyводу prowadzący do sformułowania wniosków.

Drugi rozdział pracy: „Lobbying energetyczny w procesie decyzyjnym Unii Europejskiej” rozpoczyna podrozdział, w którym Kandydatka przedstawia ewolucję unijnej polityki energetycznej zogniskowanej początkowo na zapewnieniu bezpieczeństwa dostaw energii, a obecnie na ograniczeniu zmian klimatycznych w niewielkim zakresie wykorzystując do tego omówienia rozliczne źródła wtórne prawa UE. Kolejne pięć podrozdziałów zawiera różne ujęcia lobbingu nie powiązane z problematyką bezpieczeństwa energetycznego. Pomimo że rozdział dotyczy problematyki unijnej Kandydatka ujęła w nim podrozdział 2.3. „Rzecznictwo interesów w Stanach Zjednoczonych”! Podrozdział 2.6. „Lobbying w UE na przykładzie OZE” jest przede wszystkim skoncentrowany na transformacji energetycznej w Niemczech. Kandydatka także przybliżyła w nim zasady funkcjonowania unijnego systemu handlu emisjami. Rozdział kończy opis niemieckiego lobbingu za Nord Stream 1 i 2, który jako projekt biznesowy służył podniesieniu bezpieczeństwa energetycznego Niemiec, ale nie całej UE. Z przeglądu nieco zróżnicowanej merytorycznie treści rozdziału wynika, że ujęta w nim tematykę z powodzeniem można przypisać naukom o polityce i administracji.

Trzeci rozdział „Dyplomacja energetyczna w czasach transformacji systemowej”, zgodnie z jego tytułem powinien obejmować problematykę realizacji polityki energetycznej przez struktury badanych państw oraz koncerny energetyczne w wyodrębnionym okresie. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na fakt, że studia polityki zagranicznej i dyplomacji to subdyscyplina w obszarze badawczym dyscypliny naukowej stosunki międzynarodowe. W pierwszym podrozdziale, Kandydatka przedstawiła przyjmowane dokumenty o globalnym (międzynarodowym) zasięgu przeciwdziałające globalnemu ociepleniu przez redukcję emisji na Świecie, w tym w Polsce, przyczyny zmian klimatu oraz konsekwencje dekarbonizacji. Następnie scharakteryzowała tempo zmian zachodzących w sektorach energetycznych krajów członkowskich UE ukierunkowanych na ograniczenie emisji CO₂. Podrozdział 3.3 stanowi podstawę teoretyczną do zrozumienia rozwoju OZE w Europie. Z punktu widzenia bezpieczeństwa dostaw energii, obok przesłanek środowiskowych, ekonomicznych i politycznych, Kandydatka wymienia osiem czynników warunkujących rozwój OZE (s. 114).

Szkoda, że Kandydatka nie zastosowała tego podejścia w przeważającej części swojej książki. W podrozdziale 3.4. „Strategie przejścia do gospodarki niskoemisyjnej”, który powinien być zgodnie z tytułem analizą planów obejmujących przede wszystkim podniesienie efektywności energetycznej, zwiększenie udziału OZE w miksie energetycznym i obniżenie emisji gazów cieplarnianych, Kandydatka ograniczając charakterystykę do sektora górnictwa, przedstawiła technologie ograniczające emisję CO₂ możliwe do zastosowania w regionach górniczych w różnych miejscach na świecie opierając się na projektach wdrożonych w Polsce i Uzbekistanie. Píše o magazynowaniu CO₂ oraz jego wprowadzaniu do warstw gazonośnych i roponośnych („w Ameryce i Norwegii”) i znowu o jego wychwytywaniu. Następnie koncentruje uwagę na spalaniu niskojakościowych paliw i odpadów komunalnych oraz stosowaniu „pieców o przestarzałej konstrukcji przez gospodarstwa domowe”, po czym wraca do przekształcania obszarów górniczych prezentując nową gamę rozwiązań: farmy słoneczne, pływające platformy z panelami fotowoltaicznymi w zbiornikach wodnych po zalaniu kopalni odkrywkowych w obliczu małej dostępności gruntów w Niemczech, a także we Francji (kamieniołomy), Holandii, Chinach. Omawia instalację farm wiatrowych po zakończeniu wydobywania węgla (USA, Wielka Brytania) i wykorzystanie wód geotermalnych oraz przekształcenie obiektu wydobywczego w elektrownię wodną. Widzi także możliwość ich wykorzystania do magazynowania energii, uprawy roślin energetycznych oraz warzyw i ziół! W kolejnym podrozdziale zwraca uwagę na wodór, pokazując historię jego wykorzystania, zalety, oraz produkcję, zastosowanie, magazynowanie, dystrybucję w Japonii i Niemczech oraz USA, a także w Polsce, choć „zaangażowanie w technologię wodorową jest niewielkie”. Następnie omawia aspekty społeczne transformacji energetycznej, tj. akceptację zmian, konsekwencje. Ostatni podrozdział poświęcił transformacji energetycznej w Polsce (elektroenergetyka, energetyka cieplna, jądrowa, węgiel, kamienny, brunatny, gaz ziemny, energetyka wiatrowa, biomasa, geotermia, fotowoltaika, połączenia transgraniczne), chociaż w poprzednich także ujmowała rozwiązania planowane i wdrażane w kraju, co jest wynikiem przyjętej konwencji rozważań przez Kandydatkę – gromadzenia wybiórczych danych i informacji (globalnych, unijnych, regionalnych, krajowych, lokalnych) dotyczących nie tylko nośników energii i infrastruktury energetycznej w jednym podrozdziale, a nawet akapicie i rozpatrywania określonego zagadnienia na przemian z innymi. Niestety, wielowątkowa tematyka rozdziału i podrozdziałów oraz podsumowania nie sytuuje się z małymi wyjątkami w obrębie nauk o bezpieczeństwie.

Ostatni rozdział tej zagmatwanej jak dotąd pracy to „Mocarstwa wobec transformacji energetycznej”. Z tytułu wynika, że rozdział powinien dotyczyć państw, które górują nad

innymi, więc ujęcie w nim Federacji Rosyjskiej, Stanów Zjednoczonych i Chińskiej Republiki Ludowej nie budzi zastrzeżeń. Jednak zawarcie w tym rozdziale również OPEC i przedsiębiorstw naftowo-gazowych jest błędne. Warty rozważenia byłoby ujęcie tych dwóch podrozdziałów w trzecim rozdziale pracy. Tytuły podrozdziałów zaczynające się od słów: „Trudna przyszłość...” i „Idylla energetyczna...” bardziej pasują do powieści niż monografii naukowej. Tytuł podrozdziału 4.1. „Trudna przyszłość Rosji” nie określa jego treści. Skupiono w nim rozważania na sektorze naftowym oraz gazowym, a także problemach rozwoju OZE. Używane w tekście tego podrozdziału wyrażenie np. „czarne złoto” to nie tylko określenie używane dla ropy naftowej, ale także węgla kamiennego, omułków jadalnych, a obecnie nowości na rynku jubilerskim. W rozdziale 4.2. poświęconemu OPEC, oprócz rozważań dotyczących zasobów, wydobycia i eksportu ropy naftowej, także zawarto kwestie dotyczące rozwoju OZE w niektórych krajach członkowskich. Kolejny rozdział poświęcono amerykańskiej polityce energetycznej, zwracając uwagę głównie na rewolucję łupkową i rozwój OZE oraz redukcję emisji. Dysproporcja zasobów nośników energii i wielkości konsumpcji w ChRL jest kanwą kolejnego podrozdziału. Kandydatka podkreśla, że zapewnienie odpowiednio dużych dostaw taniej energii, jest kwestią bezpieczeństwa narodowego, bo warunkuje utrzymanie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego. Przedstawia zamierzenia chińskiego rządu, których celem jest zmniejszenie emisji CO₂, intensywny rozwój OZE, promocja samochodów elektrycznych. Należy żałować, że Kandydatka nie omawia chronologicznie kolejnych kwestii, np. na początku przedstawia założenia XIV Planu Pięcioletniego na lata 2021-2025, a na końcu – XIII na lata 2016-2020 i zamieszcza już znane treści pochodzące z monografii opublikowanej 5 lat wcześniej. W ostatnim podrozdziale, pomimo że Kandydatka sugeruje, że analizie poddane będą firmy naftowe wcześniej rozpatrywanych państw i organizacji to jednak w treści są odniesienia także do brytyjskiego BP i Shella, włoskiego Eni, francuskiego Total. Rozważania w tym podrozdziale skierowano głównie na projekty redukcji emisji i rozwoju OZE wdrażane przez koncerny naftowo-gazowe.

W zakończeniu (s. 213) Kandydatka pisze – „Niniejsza publikacja ukazuje implikacje polityczno-gospodarczo-społeczne wynikające z nadchodzącej transformacji energetycznej”. Zaś w *Autoreferacie* (s. 10) uogólnia swoje dokonanie następująco: „W sumie, monografia scala i kondensuje pewien zakres wiedzy z zakresu transformacji systemowej”. W pełni zgadzam się z tym opisem, że w książce tylko zaprezentowano wybrane kwestie, a nie przebadano ich z punktu widzenia bezpieczeństwa narodowego, w tym energetycznego. Osadzenie rozważań Kandydatki w obszarze polityki, ekonomii i ekologii ukazuje ocenę realizacji zamierzenia sformułowanego we wstępie książki – „Z przeprowadzonej analizy

wynika, że możliwe jest ukrycie wielu indywidualnych planów geopolitycznych, zasłaniając się zmianami klimatu, można również wykorzystać transformację energetyczną do wzmocnienia swojej pozycji gospodarczej oraz pozorować działania ekologiczne, by uzależnić od swoich zasobów państwa ościenne” (s. 213). Kandydatce nie udało się, więc zrealizować zamierzenia naukowego w monografii, które zawiera się w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

Na końcu książki zamieszczono spis grupujący w złej kolejności mapy, rysunki, wykresy, tabele, oraz bibliografię w której ujęto monografie i publikacje zbiorowe (39), artykuły (124), materiały źródłowe (47), teksty internetowe (95). Z przeglądu działu pierwszego wynika, że osiągnięcie bazuje tylko na 25 monografiach, co odpowiada poziomowi literatury wymaganej przy opracowaniu prac licencjackich! Z tych 25 pozycji 12 poświęcono lobbingowi, a wyłącznie 4 swoim tytułem dosłownie odnosi się do bezpieczeństwa energetycznego, w tym zarządzania kryzysowego w sektorze energetycznym. W pracy pominięto szereg istotnych monografii, w których podjęto trud szczegółowej analizy określonych składników bezpieczeństwa energetycznego.

Po przestudiowaniu monografii nasuwają się następujące wnioski:

1. Tytuł pracy nie odnosi się do sfery bezpieczeństwa.
2. Opracowanie podjętej tematyki nie jest poprawne metodycznie. Warsztat badawczy nie jest właściwy dla nauk społecznych.
3. Zawarta treść w pracy z wyjątkiem częściowo rozdziału 1., z nielicznymi wyjątkami nie wchodzi w zakres nauk o bezpieczeństwie.
4. W monografii można rozpoznać fragmenty przeniesione z wcześniej opublikowanego dorobku Kandydatki.
5. Wielorakość informacji i danych chronologicznie nie umiejscowionych w treści, niekiedy zawartych w jednym akapicie, paragrafie czy podrozdziale oraz brak tabel i wykresów obrazujących zużycie, zapotrzebowanie na paliwa i energię, produkcję, import, eksport o określonym zakresie czasowym i przestrzennym utrudnia percepcję rozważań Kandydatki.
6. Mało wnikliwe konkluzje, z reguły nie odnoszą się do problematyki bezpieczeństwa energetycznego.
7. Monografia, do której mam spore zastrzeżenia, nie wnosi nowej wiedzy do nauk o bezpieczeństwie.

Oceniając całościowo wartość osiągnięcia stwierdzam, że:

1. Podjęta tematyka nie jest nowatorską.

2. Badania np. lobbingu, dyplomacji, którym poświęcono odrębne rozdziały przypisane są innym dyscyplinom naukowym niż dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.
3. Badania bezpieczeństwa energetycznego UE i poszczególnych krajów, które dokonują transformacji energetycznej, we wcześniej wydanych monografiach obejmują także tę problematykę.
4. Rezultatem opracowania tak szerokiego tematu jest monografia zawierająca częściowo nie uporządkowaną wiedzę, nie wnosząca znaczącej wartości do poznania naukowego w obszarze nauk o bezpieczeństwie.
5. Monografia nie ma charakteru praktycznego wskazanego dla prac z zakresu nauk o bezpieczeństwie.
6. Nie znajduję zasadnych przesłanek, żeby w ten sposób opracowaną tematykę lokować w naukach o bezpieczeństwie.

Na podstawie całościowej oceny osiągnięcia, które stanowi monografia pt. *Wielowymiarowość interesów energetycznych w dobie transformacji systemowej*, negatywnie oceniam wkład dr Eweliny Kochanek w rozwój dyscypliny nauki o bezpieczeństwie.

Zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 2 wspomnianej Ustawy: „Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która posiada w dorobku osiągnięcia naukowe [...] stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:

- a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie”.

Z powyżej sformułowanego osądu wynika, że Kandydatka nie spełnia minimum ustanowionego w tym zakresie.

IV. Ocena aktywności naukowej, dorobku badawczego, organizacyjnego, dydaktycznego oraz współpracy krajowej i międzynarodowej.

Przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora Kandydatka opublikowała 9 artykułów. Po obronie pracy doktorskiej dorobek Kandydatki zwiększył się o 3 monografie oraz 6 rozdziałów i 15 artykułów, z których 6 (bez podania powodów) nie włączyła do dokumentacji habilitacyjnej. Do prac związanych z osiągnięciem naukowym stanowiącym podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie Kandydatka zaliczyła publikacje dotyczące „geopolityki energetycznej” (*Autoreferat*, s. 13), którą umiejscawia się w obszarze badawczym stosunków międzynarodowych. Wskazany zespół dokonań naukowych liczy: 2 monografie (w tym

stanowiącą osiągnięcie naukowe), 3 rozdziały w opracowaniach zbiorowych (w tym jeden w języku angielskim), 8 artykułów (w tym 4 anglojęzyczne). Z tym obszarem badawczym Kandydatka wiąże rezultaty badań bezpieczeństwa energetycznego kontynuowane po obronie pracy doktorskiej, tj. monografię i 6 artykułów opublikowanych w języku polskim. Wynika z tego, że większość swojego dorobku Kandydatka zaliczyła do geopolityki energetycznej, a nie do bezpieczeństwa energetycznego.

Pierwszą z monografii jest praca: E. Kochanek, *Podstawy bezpieczeństwa energetycznego państwa*, Wydawca volumina.pl Daniel Krzanowski, Szczecin 2014, która składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, spisu: map, rysunków, wykresów, tabel oraz bibliografii. Liczy 176 stron, zawiera 10 map, 13 rysunków, 4 tabele, 6 wykresów. Książka według jej autorki „stanowi zbiór wiedzy”. „Celem pracy jest przedstawienie istoty i charakteru bezpieczeństwa energetycznego oraz nakreślenie rozwiązań poprawiających poziom bezpieczeństwa energetycznego w naszym państwie”. Trzy części pracy układają się w logiczny ciąg rozważań, bowiem w rozdziale 1. przedstawiono podstawy teoretyczne bezpieczeństwa energetycznego (z wyjątkiem podrozdziału 1.4., którego przedmiotem są organizacje i agencje oraz 1.5., dotyczącego przede wszystkim polityki naftowej i gazowej Federacji Rosyjskiej), w drugim – dokonano analizy i oceny bezpieczeństwa energetycznego Polski w latach 1990-2013 (zbędny w tym miejscu pracy jest podrozdział 2.6, którego tematyką są programy w zakresie polityki energetycznej), zaś w czwartym określono sposoby zwiększania bezpieczeństwa energetycznego Polski. Do treści pracy nie pasuje rozdział 3., w którym zawarto instrumenty realizacji polityki energetycznej. Rozważania zawarte w każdym rozdziale kończą wnioski, co jest istotną wartością tego opracowania. Słabością pracy jest niekiedy brak konsekwencji w omawianiu kolejnych zagadnień, np. Kandydatka na s. 60 charakteryzuje złoża ropy naftowej w Polsce, a następnie znowu to czyni na s. 74-75, podobnie gazu ziemnego – s. 61 i 79-80, rozpatrywanie łącznie stanu technicznego systemów transportu oraz przesyłania paliw i energii, chociaż są odrębne oraz wykorzystanie z nielicznymi wyjątkami literatury opublikowanej do 2008 r., a więc znowu przed obroną pracy doktorskiej. Pomimo wykazanych mankamentów stwierdzam, że Kandydatka osiągnęła postawiony cel, a praca swoją tematyką zawiera się w obrębie nauk o bezpieczeństwie.

Druga monografia to praca: E. Kochanek, *Geopolityka energetyczna współczesnych państw*, Wydawca: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Humanistycznego US Minerwa, Szczecin 2016 składająca się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, spisu: map, rysunków, wykresów, tabel oraz bibliografii. Książka liczy 245 stron. Zawiera 18 map, 5 rysunków, 20 wykresów i 11 tabel. Według zdania Kandydatki zawartego we wstępie pracy, geopolityka poszukuje

związków między przestrzenią geograficzną a wydarzeniami i procesami politycznymi. „Celem monografii jest analiza geopolityki energetycznej współczesnych państw, w kontekście bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej i jej relacji z najważniejszym dostawcą surowców energetycznych – Rosją, jak również państwami obszaru Azji Mniejszej i Azji Centralnej”. Przedmiotem badań są relacje importowo-eksportowe, a podmiotem – UE przede wszystkim w czasach współczesnych. Rozdział 1. „Bezpieczeństwo narodowe a bezpieczeństwo energetyczne – ujęcie teoretyczne” w znaczącej części nie zawiera nowych treści, ponieważ Autorka włączyła do niego ok. 15 stron tekstu pochodzącego z poprzedniej monografii. Kolejny rozdział to ujęcie geopolityczne bezpieczeństwa energetycznego Europy, w którym Kandydatka scharakteryzowała unijną politykę energetyczną, dokonała analizy interesów energetycznych UE, przedstawiła współzależności energetyczne między UE i FR oraz działalność rosyjskich firm energetycznych w krajach członkowskich Wspólnoty. W rozdziale 3. Kandydatka objaśniła funkcjonowanie systemu bezpieczeństwa energetycznego w wybranych państwach europejskich, tj. Norwegii, Danii, Niemczech, Francji, Czechach, Polsce. Pomimo dyskusyjnego kryterium zestawienia tych państw opartego na innym dominującym nośniku energii w danym kraju uważam, że ta część pracy jest ważnym dokonaniem Kandydatki i posiada duży potencjał dysertacyjny. Ostatni rozdział Kandydatka poświęciła polityce energetycznej ChRL i FR oraz ich roli w kształtowaniu energetycznych współzależności w Azji Centralnej, a także współpracy energetycznej. W niektórych częściach kolejnych dwóch rozdziałów także można zidentyfikować treści występujące we wcześniej wydanej monografii. W zakończeniu Kandydatka zwraca uwagę na istotną rolę w relacjach międzynarodowych nie tylko samych surowców energetycznych, ale także ekonomii i sił rynkowych oraz aspektów politycznych. Zgadzam się z Autorką, że „dokonując analizy bezpieczeństwa energetycznego danego kraju czy regionu, nie można pominąć geopolitycznego wymiaru stosunków w handlu surowcami energetycznymi”, jednak należy w tym zachować umiar, wówczas większa część pracy nie będzie dotyczyć geopolityki i wchodzić w obszar badawczy dyscypliny stosunki międzynarodowe. Odbiorcą tej książki mają być studenci bezpieczeństwa narodowego, wewnętrznego i politologii. Tytuł pracy i elementy procesu badawczego sytuują pracę, która biorąc pod uwagę docelowego czytelnika (pomimo istotnych nieścisłości, np. s. 47: wojna izraelsko-irańska?, powołanie w 1794 r. Międzynarodowej Agencji Energetycznej!) jest w istocie podręcznikiem akademickim, w obszarze rozważań położonym na styku geografii i polityki, a w ograniczonym zakresie bezpieczeństwa.

Do osiągnięć Kandydatki należy także udział w redakcji naukowej monografii: E. Kochanek, J. Kupiński, L. Ligęza (red.), *Geopolityczne aspekty bezpieczeństwa*, AMW, Gdynia 2019, ss. 329. Niestety Kandydatka nie określiła indywidualnego wkładu w powstanie tej pracy.

Artykuły Kandydatki zamieszczone w takich czasopismach jak: „Przegląd Zachodniopomorski”, „Kwartalnik Bellona”, „Rurociągi”, „Energies”, „Przegląd Zachodni”, „Geopolitics of Energy”, „Energy Policy Journal”, „Zeszyty Naukowe Akademii Sztuki Wojennej”, „Energetyka, problemy energetyki i gospodarki paliwowo-energetycznej” obejmują tematykę: transformacji energetycznej, rywalizacji energetycznej, bezpieczeństwa energetycznego (gazowego), systemu bezpieczeństwa energetycznego państw, złóż i dostaw surowców energetycznych, elektroenergetycznej infrastruktury krytycznej, infrastruktury LNG, energetyki jądrowej. Z wytypowanych w *Autoreferacie* (s. 12) opracowań nie powinien być ujęty z tym zbiorze z powodu odmiennej problematyki artykuł: E. Kochanek, *Współczesne interpretacje bezpieczeństwa narodowego*, „Przegląd Humanistyczny. Pedagogika. Politologia. Filologia” 2011, nr 5, s. 132-143, lecz dołączony do grupy publikacji (3 rozdziały i artykuł dotyczące służb mundurowych i zarządzania kryzysowego) obrazujących inne zainteresowania naukowe Kandydatki. W strukturze danej publikacji wydzielano wprowadzenie lub wstęp, przegląd literatury, część zasadniczą, podsumowanie, bądź zakończenie oraz bibliografię, której zawartość była wystarczająca do właściwego rozpatrzenia kolejnych kwestii. Treść wzbogacają tabele, wykresy, rysunki i mapy. W zależności od charakteru publikacji zamieszczono w nich cel, problemy (pytania) badawcze, hipotezę, metody badawcze, stosując w części z nich podejście przypisane naukom o bezpieczeństwie. W niektórych publikacjach można napotkać fragmenty zbieżne z wcześniejszymi dokonaniem Kandydatki. Wszystkie załączone publikacje są wyłącznie autorstwa Kandydatki, co świadczy o posiadaniu przez nią dużych umiejętności w identyfikowaniu określonych problemów badawczych i ich samodzielnym rozwiązywaniu oraz przedstawianiu wyników procesu badawczego w syntetyczny sposób.

Kandydatka kierowała dwoma projektami badawczymi sfinansowanymi z dotacji celowej MNiSW w latach 2014 i 2015. Wynikiem jej pracy były 2 monografie autorskie. Ponadto brała udział w pracach dwóch zespołów realizujących projekty badawcze finansowane przez MNiSW, w ramach badań statutowych US. W pierwszym projekcie była współorganizatorem i uczestnikiem konferencji, zaś w ramach drugiego – pełniła funkcję członka komitetu organizacyjnego dwóch konferencji, wygłosiła dwa referaty, z których jeden został

opublikowany w wydawnictwie pokonferencyjnym, przygotowała dwa artykuły wydane w 2017 roku.

Kandydatka wygłosiła referaty na 10 międzynarodowych i ogólnopolskich konferencjach naukowych organizowanych w Polsce w latach 2013-2020, i to tylko w US, ASzWoj. i WAT, czyli w jednej uczelni cywilnej i dwóch wojskowych w okresie 8 lat, co średnio daje jedno samodzielne wystąpienie na rok w Szczecinie lub Warszawie. Z uwagi na szeroki zakres badań Jej zaangażowanie w tej sferze aktywności naukowej należy ocenić na poziomie dostatecznym. Jako współautorka aktywnie uczestniczyła w 13 konferencjach i seminarium naukowym. Jej 9 referatów zostało opublikowanych w materiałach pokonferencyjnych, z tego 4 po konferencjach międzynarodowych i 5 – po krajowych. Po obronie pracy doktorskiej była członkiem komitetu organizacyjnego 6 konferencji, w tym 4 krajowych i 2 międzynarodowych.

W sferze organizacyjnej do ważnych aktywności Kandydatki należą: uczestniczenie w pracach kierunkowego zespołu do spraw jakości kształcenia w odniesieniu do studiów II° – kierunek: bezpieczeństwo narodowe początkowo jako członek, a ostatnio – kierownik oraz udział w modyfikacji programów kształcenia, pełnienie funkcji opiekuna roku i praktyk studenckich, członka komisji antymobbingowej w Uczelni, ambasadora wspomnianego kierunku studiów oraz członka Rady Instytutu Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie oraz Rady Dydaktycznej Wydziału Nauk Społecznych US. Kandydatka jest również autorką kursu e-learningowego w module pt. „Jak uczyć o cyberprzemocy i rozpoznać jej ofiary” w projekcie „Zarządzanie kryzysowe w praktyce”, którego podmiotem wiodącym jest Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki w Szczecinie, a partnerem US.

Na stanowisku adiunkta Kandydatka przeprowadziła ponad 2300 godzin dydaktycznych do 30.06.2021 roku. Programowe zajęcia dydaktyczne na studiach licencjackich i magisterskich stacjonarnych i niestacjonarnych w formie wykładów, ćwiczeń, konwersatoriów (także w języku angielskim), seminariów realizowała z przedmiotów zawierających problematykę bezpieczeństwa energetycznego, polityki energetycznej UE, zarządzania kryzysowego, logistyki w sytuacjach kryzysowych, zarządzania logistycznego w sytuacjach kryzysowych, protokołu dyplomatycznego, bioterroryzmu oraz polityki wewnętrznej RP po 1989 roku. Dopełnieniem zajęć z przedmiotu bezpieczeństwo energetyczne są organizowane przez Kandydatkę coroczne wyjazdy studentów do nieczynnej elektrowni atomowej w Niemczech oraz warsztaty OZE poświęcone działaniu instalacji zielonych technologii. Ponadto przeprowadziła więcej niż 350 godzin dydaktycznych w uczelniach niepublicznych prowadząc zajęcia dotyczące bezpieczeństwa energetycznego, polityki energetycznej państw UE oraz

polityki bezpieczeństwa. Łącznie Kandydatka wypromowała stosunkowo niewielu, bo 25 licencjatów. Ponadto w ramach programu ERASMUS+ przeprowadziła 8 godzin wykładów dla studentów Uniwersytetu Marmara w Istambule w 2019 roku.

W latach 2018-2020 sprawowała opiekę naukową nad doktorantem mgr Krzysztofem Jaskólskim przygotowującym dysertację pt. „Wpływ edukacji w klasach mundurowych o profilu wojskowym na system bezpieczeństwa narodowego” w charakterze promotora pomocniczego na Wydziale Cybernetyki WAT. Również w tej Uczelni odbyła trzymiesięczny staż naukowy w 2020 roku.

Kandydatka jest redaktorem tematycznym „Przeglądu Geopolitycznego”. Recenzowała książkę *Perspektywy bezpieczeństwa energetycznego państwa i województwa zachodniopomorskiego*, Pomorze Zachodnie, Szczecin 2016, ss. 139 oraz 6 artykułów.

Kandydatka jest członkiem zwyczajnym Polskiego Towarzystwa Geopolitycznego, pełniąc funkcję przewodniczącej Komisji Infrastruktura i Przemysł oraz skarbnika oddziału szczecińskiego.

Popularyzując swoje dokonania naukowe 14 stycznia 2021 r. udzieliła wywiadu dla regionalnej stacji radiowej „Twoje Radio” dotyczącego budowy gazociągu Baltic Pipe i zagrożeń bezpieczeństwa energetycznego Polski spowodowanych przez budowę gazociągu Nord Stream 2.

Za pomoc i zaangażowanie w realizację misji duszpasterstwa wojskowego została wyróżniona medalem Ordynariatu Polowego „W służbie Bogu i Ojczyźnie”.

Zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 3 wspomnianej Ustawy: „Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która wykazuje się istotną aktywnością naukową [...] realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej”.

Biorąc pod uwagę wykazane aktywności i dorobek stwierdzam, że Kandydatka spełnia ten wymóg ustawowy.

VI. Wnioski dotyczące spełnienia wszystkich ustawowych warunków określonych w art. 219 ust. 1 pkt 1-3 Ustawy wymaganych do dopuszczenia do procesu habilitacyjnego i jego kontynuacji.

Reasumując, Kandydatka spełnia pkt 1, ponieważ posiada stopień doktora. Zrealizowała również wymagania pkt 3, gdyż wykazuje się istotną aktywnością naukową. Nie wypełniła rygorów pkt 2, dlatego że Jej osiągnięcie naukowe nie stanowi znacznego wkładu w rozwój dyscypliny nauki o bezpieczeństwie. Wynika z tego, że Kandydatka nie spełnia wszystkich

ustawowych warunków określonych w art. 219 ust. 1 pkt 1-3 Ustawy wymaganych do dopuszczenia do procesu habilitacyjnego i jego kontynuacji.

.....